ANG Bayan
Pahayagan ng Partido Komunista ng Pilipinas
Pinapatnubayan ng Marxismo-Leninismo-Maoismo
Edisyon nga Hiligaynon
Tuig LVI No. 15
Agosto 7, 2025
www.philippinerevolution.nu

EDITORYAL

Makasuluka ang baho sang burukrata kapitalismo sa idalom ni Marcos

Ang pagkadiskaril sa paghukom sang kaso nga *impeachment* batuk kay Sara Duterte isa ka barahubal nga pagbusal sa mabaskog nga singgit sang pumuluyo para siya ang pasabton sa maanomalya nga paggamit sang ginatos ka milyon ka piso nga pondo sang banwa kag iban pa nga malala nga kaso sang korapsyon kag pagpang-abuso sa gahum.

Nagdesisyon ang bilog nga Korte Suprema kag mayoriya sang Senado, upod ang kadam-an sang mga kaalyado ni Marcos, kabaliskaran sa handum sang pumuluyo nga pasabton kag silotan ang mga korap nga upisyal kag naga-abusar sa mga sikreto nga pondo sang reaksyunaryong gubyerno.

Sa tikang nga ini, nagpangibabaw ang impluwensya kag interes sang nagkalain-lain nga burukrata-kapitalista nga pampulitika nga paksyon. Ginapakita sang pagbasura sa *impeachment* ang nagasingki nga pampulitika nga maniobrahanay kag banggianay, kag kunsabuhay kag akomodasyon, sang nagkalain-lain nga paksyon sang nagahari nga sahi.

Pinakaulihi lang ini sa pila ka sulit na nga sampukanay sa tunga sang mga Marcos kag Duterte. Ang madalom nga awayan nga ini sang mga pinakabat-ulan nga hubon sang pasista kag kawatan, upod na ang nagkalain-lain nga paksyon sang mga reaksyunaryo nga nagaharing sahi, ang sigurado nga magasagrab pa sa nagkalain-lain nga dagway kag pamaagi, ilabi na nga nagatutok na sila tanan sa eleksyon 2028.

Sa ginhimo nga pagtiyog-tiyog kag paghampang sa kaugalingon nga laye kag mga proseso sang reaksyunaryong gubyerno, ginpaslaw sang Korte Suprema kag Senado ang handum sang pumuluyo nga pasabton sa korapsyon si Sara Duterte. Ginapaabot sang pumuluyo ang higayon nga busisi sa publiko ang ginhimo niya nga pag-gasto sa ₱612.5 milyon bilang bise presidente kag sadto tiglikom sang Department of Education. Apang labaw diri, ginahulat nila ang paghukom agud maladlad kag mabuyagyag ang patakaran sang korapsyon sa bilog nga nagahari nga reaksyunaryong gubyerno.

Nakahibalo ang pumuluyong Pilipino nga ang pagwaldas ni Duterte sa pondo sang banwa ang repleksyon lamang sang mas malala kag mas masangkad nga korapsyon sang bugos nga nagaharing reaksyunaryo nga gubyerno. Ang panawagan nga siya ang pasabton kag silotan ang kabahin lang sang singgitan para pasabton ang tanan nga upisyal nga nagapagusa sa gahum.

Ang malala nga kaso sang korapsyon kag pagpangawat sa gubyerno sa idalom sang amay niya nga si Rodrigo Duterte, subong ginalabawan pa sang barahubal nga pagpangawat sa idalom ni Ferdinand Marcos Jr—ang subong nga hari sang mga kawatan sa gubyerno. Ang sadto pila ka napulo ka bilyon ka piso nga ginbulsa ni Duterte ang gindaog sang subong ginatos ka bilyon nga ginhugakom ni Marcos sa Maharlika Investment Fund, "confidential and intelligence funds," wala tuo nga proyektong imprastraktura kag nabawi na nga mga kinawat nga manggad sang iya nga pamilya.

Tuman ang pag-antus sang pumuluyo sa malala nga korapsyon sang pinakamataas nga upisyal sa gubyerno. Lakip sa resulta sini ang kasan-o lang nga inagihan nga lapnagon nga pagbaha, nagatinaas nga presyo sang bugas kag mga balaklon, nagadako nga sukot sa inutil nga mga serbisyo publiko, pagpamalibad sang estado nga imando ang umento sa

sweldo, pagpang-agaw kag pagbalhin-gamit sa duta, pagdagsa sang imported nga produkto, pagwasak sa kapalibutan, kawad-on sang suporta sa mga biktima sa kalamidad, pati na ang malala nga pagpangdaya sa eleksyon, malubha nga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung kag pasista nga kapintas.

Kakunsabo ukon kasosyo nila ang dalagko nga negosyante kag mga dumuluong nga kapitalista kag mga bangko nga napadyaan sang mga kontrata sang gubyerno. Makakuha sila sang mga kikbak kag suhol, kag iban pa nga benepisyo halin sa ila nga gahum ukon impluwensya. Gamit sang mga burukrata kapitalista ang ila nga gahum agud paburan ang ila interes, kag sang ila mga himata, abyan ukon kaalyado.

Ginapabakod kag ginapatuman nila ang mga laye ukon programa nga pabor sa mga dumuluong nga dalagko nga kapitalista nga magapangapital. Paborito sang rehimen Marcos, pati na sang mga nagligad nga burukrata-kapitalista nga rehimen, ang mga proyektong imprastraktura-mga karsada, taytay, pati na mga "flood control projects" kon sa diin naandan na nga indi magnubo sa 10% sang kantidad sang proyekto ang ila nga ginabulsa.

Sa pamulong-pulong kasan-o lang ni Marcos sa Kongreso, nagpakita siya nga akig sa mga palpak nga proyektong kontra-baha, para lang makalikaw sa pagpanukot sang pumuluyo. Ang matuod, kada isa sadto ang maukod nga ginrepaso ni Marcos agud siguraduhon nga wala sang proyekto nga indi mag-amot sa nagadako nga nagadako niya nga nakawat. Akig si Marcos sa mga nagasal-ot sa badyet nga mga proyekto nga wala una ginapasiguro ang ila nga porsyento ngaa amot.

Sa atubang sang mga ini, labi nga nagabaskog ang handum sang pumuluyong Pilipino nga sukton kag pasabton ang mga burukrata-kapitalista nga nagapigos kag nagapaantus sa ila. Sa tunga sang indi masolbar-solbar nga krisis sa ekonomiya sang nagaharing sistema sa Pilipinas, labi nga nangin barahubal, sakon kag wala sang pugong ang paggamit nila sa gahum para sa pagpamanggad, samtang pabug-at nga pabug-at ang ginapatong nga buhis kag sulukton nga ginapapasan sa pumuluyo. Nagadako nga nagadako ang utang sang Pilipinas nga ginapapas-an sa pumuluyo.

Bisan ano pa ang ginagamit nga rason ligal, ang ginhimo nga pagharang sang Korte Suprema kag Senado kay Sara Duterte batuk sa *impeachment*, sa pinaka-esensya, pagpangapin sa burukrata-kapitalismo kag sa kabilogan nga nagakadunot nga sistemang malakolonyal kag malapyudal. Mas sini nga ginapasagrab ang handum sang pumuluyo nga tapuson ang nagahari nga sistema nga gintukod sa pundasyon sang korapsyon kag pagpagusto sa manggad sang pipila. Makasuluka na ang nagasungaw nga baho sang garuk nga nagahari nga sistema.

Sa pagbasura sa *impeachment*, ginahangkat sang rehimen Marcos kag tanan niya nga alipures ang mga sektor kag grupo nga nga sadto nagahipos kag nagapawala kag nagahulat lang, nga maghambal kag magpakigbahin sa pagpakigbato sang pumuluyo. Napukaw nga magpahayag ang madamo nga tawong-simbahan, abogado, mga manunudlo, doktor, nars, gagmay nga propesyunal kag iban pa, agud ipahayag ang ila reklamo batuk sa korapsyon kag abuso sa gahum. Iangot kag isahon ang ila tingog sa mas mabaskog nga singgit kag paghimakas sang mga sandigan kag demokratiko nga sahi para sa makabuhi nga sweldo, pagpanubo sang presyo sang mga balaklon kag sukot sa serbisyo, matuod nga reporma sa duta, regular nga trabaho, kinamatarung sa palangisdaan, libre nga serbisyong pabalay, nagakaigo nga badyet sa edukasyon kag iban pa.

Samtang ginapabaskog ang nagahiliugyon nga tingog sang banwa para batikuson ang pagdiskaril sa paghukom kay Sara Duterte, dapat nga palanugon ang singgit sang pumuluyong Pilipino batuk sa imperyalismo, pyudalismo kag burukrata kapitalismo—ang tatlo ka ulo nga man-og nga nagasambod kag amat-amat nga nagapatay sa pumuluyo.

Samtang nagamartsa sa kadalanan agud ipahayag ang pinakamabaskog nga protesta, dapat usuyon ang banas padulong sa kabukiran para pasangkaron kag pabaskugon ang armado nga pakig-away sang Bagong Hukbong Bayan. Paagi lamang sa rebolusyonaryong paghimakas, lubos nga madugmok ang garuk nga sistema kag matib-ong ang matuod nga demokrasya sang banwa. AB

ANG Bayan

Tuig LVI No. 15 | Agosto 7, 2025

Ang Ang Bayan ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang Ang Bayan sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.

Kaundan

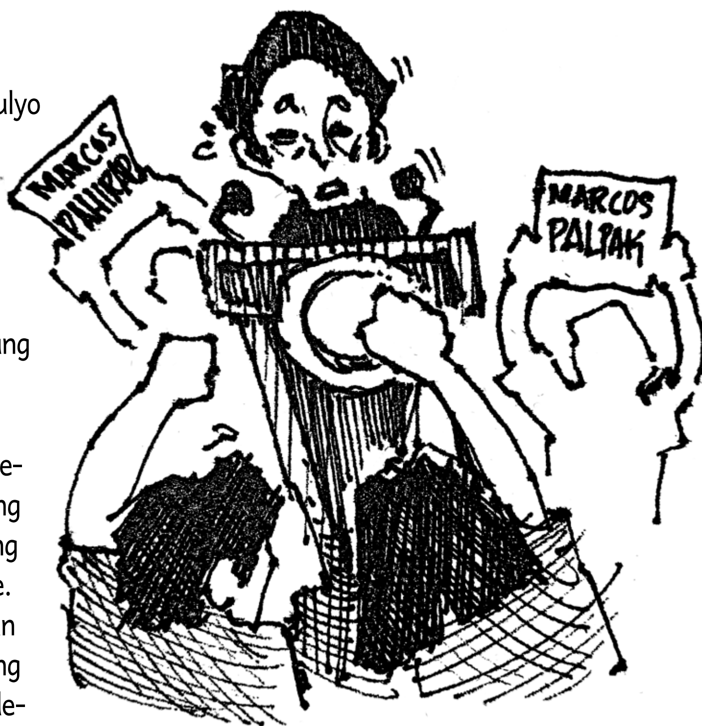
Editoryal: Makasuluka ang baho sang burukrata kapitalismo sa idalom ni Marcos 1
Ika-4 nga SONA ni Marcos Jr 3
Wala na kuno sang grupong gerilya? 4
7 soldado sang 8th IB, napatay sa engkwentro 4
Impeachment trial kay Duterte, ginpatay sang Senado 5
Sinapol ni Trump kag Marcos Jr 5
Pagpamomba, pagpamatay kag pagpang-ipit 6
Pagpang-abuso sa mga Pilipinong migrante 6
Katalagman sa Cavite, dala sang delubyo nga Marcos 7
Sa malip-ot nga pulong 8
Proseso sang pagbungkag sang BIAF, gin-untat 9
PENCAS kag SFLMA 10

Ang Ang Bayan ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Plipinas

ang.bayan@cpp.ph

Sa ika-4 nga SONA

Papet, pasista kag korap nga rehimen Marcos, ginsukot sang pumuluyo

Linibo ka Pilipino ang nagpadulong sa kadalanan sadtong Hulyo 28 sa Metro Manila kag mga probinsya, bisan sa luwas sang pungsod, para ibuyagyag ang matuod nga kahimtangan sang pumuluyo sa idalom sang tatlo ka tuig nga paghari sang rehimen Marcos. Ang mga demonstrasyon, nga tuigan nga ginalunsar bilang pangtapat sa State of the Nation Address (SONA) sang nagapungko nga presidente, ginatawag ini subong nga tuig bilang SONA sang Pagpanukot.

Nagmartsa ang lain-lain nga sektor kag grupo sa Commonwealth Avenue, Quezon City padulong sa House of Representatives sa Batasan Hills sa pagpanguna sang Bagong Alyansang Makabayan (Bayan). Pareho sang nagligad, ginpunggan sang linibo ka mga pulis ang martsa amo nga natulod ang mga grupo nga maglunsar sang programa pila ka kilometro pa ang kalayuon sa Batasan.

Suno sa Bayan, ang SONA sang Pagpanukot amo ang lehitimo kag demokratiko nga sabat sang banwa sa pagpanghimulos kag pagpamigos nga ginapatuman sang rehimen US-Marcos.

Ginhatagan tum-ok sa demonstrasyon ang pagka-inutil sang rehimen nga sabton ang epekto sang sini lang nagasundanay nga mga bagyo kag hangin habagat nga nagtuga sang mabaskog nga ulan kag baha. Gintumod man nila ang nanari-sari nga upang nga ginapatuman sang mga institusyon sang estado, pareho sang Korte Suprema, nga nagdiskaril sa paghukom sang kaso nga *impeachment* batuk sa bise presidente nga si Sara Duterte.

Ginpakamalaot man sa hublag ang labi pa nga konsolidasyon sang gahum pampulitika sang rehimen Marcos sa nagligad nga mga tinuig paagi sa pagsunod-sunod sa dikta sang imperyalismong US sa ekonomiya, patakaran pangluwas kag pungsodnon nga seguridad. Ginbatikos man nila ang nagapadayon nga mga mapintas nga patakaran pareho sang Anti-Terrorism Law, ang National task Force-Elcac kag ang National Action Plan for Unity, Peace and Development, kag bisan ang "gyera sa droga" sang anay rehimen Duterte.

Nakig-ugyon man sa demonstrasyon ang mga pungsodnon-demokratiko nga grupo halin sa Southern Tagalog kag Central Luzon.

Bag-o ang mismo adlaw sang SONA, naglunsar ang mga organisasyon sang protesta sa nagkalain-lain nga ahensya sang rehimen Marcos para sukton kag pasabton sa ila kawad-on sang sabat kag inutil nga mga serbisyo.

Samtang, halos 1,000 ka tawo ang nagtambong sa hublag sa Iloilo City. Gintigayon man ang mga hublag sa Naga City sa Camarines Sur, Roxas City sa Capiz, Kalibo sa Aklan, Bacolod City, Cebu City, Tacloban City kag Davao City. Samtang, isa ka porum ang ginlunsar sa Baguio City sadtong Hulyo 27.

Sa luwas sang Pilipinas, ginlunsar ang mga demonstrasyon sa Hong Kong, South Korea, New Zealand, Australia, sa mga estado sa US, Canada, Netherlands, Germany kag United Kingdom. Kalabanan sa mga aktibidad ang ginlunsar sa atubang sang mga konsulado sang Pilipinas agud ipaabot sa gubyerno ang ila mga reklamo.

SONA nga wala unod

Pareho sang ginalauman, wala sang unod nga mapuslanon nga report kag patakaran nga makapauswag sa kahimtangan sang Pilipinas ang pamulong-pulong ni Marcos. Nagwakal lang si Marcos sang mga pagpaguwapo nga proyekto, nagpadayaw sa ₱20/kilo nga bugas nga ginabaligya sa pipila ka tindahan, kag iban pa.

Para sa pumuluyo, wala unod ang deklarasyon ni Marcos kontra sa korapsyon ilabi na nga padayon kag padayon nga nagaluntad ang binilyon ka piso niya nga *confidential funds*. Dugang man diri ang pagpugong niya sa pag-idog sang kaso nga *impeachment* batuk kay Duterte.

Peke nga ginbatikos ni Marcos ang mga upisyal sang gubyerno sa uyaya nga pagpatuman sa mga proyektong pangkontrol sa baha nga korapsyon ang kabangdanan. Sa kamatuoran, labaw sa puno sang korapsyon nga mga proyekto, si Marcos ang nagapanguna nga delubyo tungod gintugutan niya ang mapangwasak nga pagkwari, *dredging*, pagmina kag mga proyektong reklamasyon sang dalagko nga negosyo sang mga burukrata-kapitalista.

Wala unod ang mga ginsambit niya nga proyekto para sa ikaayong lawas, edukasyon, kag iban pa nga serbisyo pangkatilingban. Madamo sang malahalon nga isyu ang wala niya ginsambit lakip ang madugay na nga panawagan para sa dugang-sweldo sang mga mamumugon, duta sa mga mangunguma, kag iban pa. AB

Wala na kuno grupong gerilya?

LAKIP SA GINAPABUGAL ni Ferdinand Marcos Jr sa iya nga SONA ang deklarasyon nga "wala na sang grupong gerilya sa pungsod." Isa ini ka kabutigan kag puro pagpaniplang ilabi na kay madinalag-on kag nagaangkon sang madalom kag malapad nga suporta sang pumuluyo sa kabukiran ang Bagong Hukbong Bayan (BHB) kag rebolusyonaryong kahublagan.

Suno sa Partido Komunista ng Pilipinas (PKP), sugod sadtong 2017 kadungan sa pagpatuman sang ginpabagsik kag brutal nga kampanyang pangdugmok sang Armed Forces of the Philippines (AFP) liwat nga gin-ayos kag ginpakat ang mga yunit gerilya sang BHB agud labi pa nga padalumon kag palaparon ang pag-ugat sini sa pumuluyo. Padayon subong nga nagatuhaw ang isa ka bag-o nga henerasyon sang mga batan-on nga Pulang hangaway halin sa kubay sang mga mamumugon, mangunguma, kag intelektwal nga petiburges, suno sa Partido.

Ginasulong sang mga Pulang hangaway sang BHB ang armadong rebolusyon nga may mas malig-on nga determinasyon nga tumanon ang kahublagan panadlong nga ginpanawagan sang Partido para sa liwat nga pagpabaskog sa armadong paghimakas sa kabukiran.

Magluwas diri, direkta nga ginabangga sang kaugalingon nga mga tikang ni Marcos ang iya mga pahayag nga wala na sang grupong gerilya sa pungsod. Sa atubang sang pasulit-sulit nga pag-anunsyo sang AFP nga pagatutukan na sini ang "eksternal nga depensa," mayoriya pa gihapon sa mga batalyon pangkombat sini ang ginbutang batuk sa mga larangan gerilya sang BHB sa bilog nga pungsod. Sa kamatuoran, wala-tuo pa sa gihapon ang ginareport bisan sang AFP nga mga engkwentro sa mga yunit sang BHB sa mga probinsya sa nagligad nga mga binulan.

Suno kay Marco Valbuena, pamuno nga upisyal sa impormasyon sang Partido, ang engrande nga deklarasyon nga ini ni Marcos ang magalupok sa iya nawong. Sa pihak sang tanan nga gamhanan nga armas nga ginahatag sang US sa rehimen Marcos napaslaw kag mapaslawan ini nga punggan ang padayon nga liwat pag-uswag kag paglapad sang BHB, nga nagapabilin nga madalom nga naka-ugat sa pumuluyo.

"Tungod sa papet, pasista kag korap nga rehimen ni Marcos, padayon nga nagatambok ang duta para sa armadong paghimakas," suno kay Valbuena.

Magluwas diri, ginhambal sang PKP nga ang deklarasyon ni Marcos ang katumbas sang deklarasyon sang pagpatay sa posibilidad sang hinun-anon pangkalinong sa National Democratic front of the Philippines.

"Nagapakatig-a siya kag ang mga upisyal sang National task Force (NTF)-Elcac nga nagpamalibad nga kilalahon kag sabton ang mga gamot sang armadong banggianay," suno kay Valbuena.

7 soldado sang 8th IB, napatay sa engkwentro sa BHB-Bukidnon

GINREPORT SINI NGA Agosto sang Bagong Hukbong Bayan-Bukidnon ang resulta sang engkwentro sang isa ka yunit sini kag mga elemento sang 8th IB sa Sityo Tubigon, Barangay Busdi, Malaybalay City, Bukidnon sadtong Hulyo 1. Nagresulta ang nasambit nga engkwentro sa pagkapatay sang indi magnubo sa pito ka soldado sang 8th IB.

Tungod sa kahalitan nga naagum sang 8th IB, nagpalupok sang kanyon ang yunit militar sadtong Hulyo 1 kag Hulyo 2 bilang balos sa masa nga nagasuporta sa hukbo. Wala sang yunit sang BHB-Bukidnon ang naigo apang nagtuga ini sang kakugmat sa mga komunidad sang mga mangunguma kag Lumad sa lugar.

Apat ka bala sang kanyon ang una nga ginpalupok sadtong alas-12:30 sang hapon sang Hulyo 1.

Pagkasunod nga adlaw, liwat nga nagpalupok sang apat ka bala sang kanyon ang AFP sadtong alas-3 sang kaagahon. Yara sa tunga-tunga sang pagpahuway ang mga sibilyan nga populasyon sang nagpalupok sang kanyon ang mga berdugo.

Paghukom kay Sara Duterte sa kaso nga *impeachment*, ginpatay sang Senado

LUBOS NA NGA ginpatay sang Senado ang paghukom kay bise presidente Sara Duterte sa mga artikulo sang *impeachment* nga gina-atubang niya tungod sa anomaliya kag korapsyon. Sadtong Agosto 6, nagboto ang 19 ka senador para i-"arkibo" ang kaso bilang pagsunod kuno sa desisyon nga ginpagwa sang Korte Suprema sadtong Hulyo 25.

Sa desisyon sang korte, gindeklarar sini nga "indi konstitusyunal" ang pagka-impeach kay Duterte tungod ginlapas sini sang House of Representatives ang kaugalingon nga proseso sa *impeachment*. Ginhambal sang korte nga ginlapas ang "isa ka tuig nga plaso" bag-o liwat magpasaka sang kaso sang *impeachment*. Nag-ani sang wala-tuo nga pagbatikos ang desisyon, lakip halin sa anay mga mahistrado sang Korte Suprema. Suno sa ila, nagpasulod man ini sang mga bag-o nga tikang sa proseso sang *impeachment* nga wala sa konstitusyon kag may pagsinobra sa nangin tikang sang korte. Nagpanawagan sila nga gilayon nga repasuhon sang korte ang desisyon.

Para batikuson ang desisyon sang Senado kag Korte Suprema, naglunsar sang mga demonstrasyon ang mga grupo sa pagpanguna sang Bagong alyansang Makabayan. Adlaw-adlaw sila nga nagprotesta halin Agosto 5-7, kag sadtong Hulyo 26 kag 29.

Samtang, nagpasaka sang sulat ang alyansa nga Tama Na sa Korte Suprema sadtong Agosto 5 nga ginpirmahan sang masobra 100 ka indibidwal halin sa mga sektor sang edukasyon, pamatan-on, ikaayong-lawas, kag simbahan. Panawagan nila nga magpatigayon sang *oral argument* para makuha sang korte ang mga bag-o nga bahin nga magahatag-dalan sa pagbaliskad sang desisyon sini.

Sinapol ni Trump kag Marcos Jr: Labi nga pagsungka sa kahilwayan kag independensya sang Pilipinas

Pila ka adlaw bag-o ang ika-apat nga State of the Nation Address ni Ferdinand Marcos jr, ginpatawag siya ni Donald Trump, presidente sang US, para sa "negosasyon" sadtong Hulyo 20-22 angot sa kadakuon sang taripa sa mga produkto halin sa Pilipinas kag iban pa nga konsesyon sa ekonomiya kag militar. Pareho sang tampad nga tigsunod, ginhalad ni Marcos sa iya nga imperyalistang amo ang kahilwayan kag independensya sang pungsod.

Nagpasugot si Marcos nga lubos nga kuhaon ang mga taripa sa mga produktong Amerikano. Ginapagwa ni Marcos nga ang padihot nga "zero tariffs" ang "konsesyon" nga nakuha pagkatapos "ginpapanubo" ni Trump ang ginpatuman sini nga taripa sa mga eksport sang Pilipinas sang 1%, halin 20% padulong 19%. Pilit man nga ginapagamay sang rehimen ang epekto sang "zero tariffs" sa mga produktong pang-eksport sang Pilipinas kag ginhambal nga yara sa $3-$6 bilyon lang ang madula nga kita sang Pilipinas halin diri.

Ang matuod, wala sang may nakuha si Marcos sa pagpanubo sang taripa. Bag-o napili si Trump sa iya nga ikaduha nga termino yara sa 2%-3.6% lamang ini. Ginpasaka ni Trump ang taripa sa tanan nga mga gina-eksport sa US padulong sa 10% pagpungko niya sa pwesto. Sadtong Abril, gintalana niya sa 20% ang "tumbasan nga taripa" sa mga mayor nga produkto sa agrikultura nga ginapasulod sang Pilipinas sa US pareho sang lubi, mga prutas kag kalamay. Pareho sang nagligad, indi pagbutangan sang ginpasakaan nga taripa ang mga produkto nga kasubong sang semikonduktor, nga ginamanupaktura para sa mga kumpanyang Amerikano sa Pilipinas.

Sa pihak nga bahin, iabi nga ginbukas ni Marcos ang lokal nga ekonomiya sa pagtambak sang sobra nga produkto halin sa US pareho sang mga salakyan, soy, trigo kag parmasyutikal. Sa mga produkto nga ini pa lang, ginabulubanta nga mawad-an na sang tubtob ₱3.9 bilyon nga kita ang estado. Sa pagbana-bana sang Ibon Foundation, mahimo maglab-ot sa ₱31-₱35 bilyon kada tuig ang madula nga kita sang Pilipinas kon pagasakupon ang iban pa nga mga eksport sang US sa pungsod.

Ang Pilipinas ang pinakadako nga talambakan sang US sang mga produkto sa agrikultura sini sa Southeast Asia kag ika-8 sa bilog nga kalibutan. Lakip sa mga ginaeksport sini sa Pilipinas amo ang karne kag ginproseso nga utan, nga sigurado nga magabutong panubo sa produkto kag bili sang lokal nga produksyon. Samtang, ang pagbaha sang mga human nga produkto ang labi nga magpa-usmod sa kapasidad sang pungsod nga magmanupaktura kag magprodyus para sa kaugalingon nga kinahanglanon.

Konsesyon militar

Dugang man nga ginsungka ni Marcos kay Trump ang kahilwayan sang Pilipinas sang hatagan niya sang labaw pa nga mga insentibo kag konsesyon ang mga kumpanyang Amerikano para magtukod sang mga pabrika kag operasyon sa pungsod. Pila sa mga ini ang Cerberus, I Square Capital, KKR & Co kag Global Infrastructure Partners, mga kumpanya nga natalana nga mangapital sa paghimo sang barko, lohistika kag enerhiya para suportahan ang pagpalapad sang merkado kag presensya militar sang US sa Pilipinas kag sa Asia. Nagpasalig ang US nga magabubo sang tubtob $3 bilyon nga pondo sa Pilipinas, pero para ini sa kumpanya nga Amerikano nga magapangapital sa ginatawag nga Luzon Economic Corridor.

Bisan antes pa sang pagbisita sadtong Hulyo, masako na si Marcos sa paghatag sang dugang nga mga lokasyon para mangin base militar sang US. Pinakaulihi diri ang pagbukas niya sa nakatungdan nga bahin sang baybayon sang Davao Gulf (sakop sang Davao City, Davao del Sur kag Malalag Bay) para tukuron ang "fuel depot" nga paga-imbakan sang 159 milyon litro nga disel kada tuig para sa dalagko nga barko pang-gyera sang US. Diri magakuha sang pang-gatong ang mga barko kag eroplano pang-gyera nga nakapondo sa mga kadagatan sang Sulu kag Celebes. Ang *fuel depot* nga ini ang magabulos sa mayor nga *depot* sang militar sang US sa Hawaii, nga permanente nga ginsira sadtong 2022 tungod sa pag-agas sini nga nagakontamina sa mainom nga tubig sang kaiping nga mga komunidad.

Antes sini, ginbukas na ni Marcos ang Subic para sa ulubrahan sang bala, bomba kag iban pa nga amunisyon; ang mga isla sang Grande kag Chiquita nga malapit sa dagat sang Subic para sa dugang nga baseng pangsarbeylans sang mga pwersang Amerikano; kag ang kalabanan sang baybayon kag kadagatan sang naaminhan nga bahin sang Palawan, upod ang Oyster Bay, bilang base kag pakay-uhan sang mga barkong pang-gyera sang US. AB

Pagpamomba, pagpamatay kag pagpang-ipit, wala-untat

Kabaliskaran sa ginsambit ni Ferdinand Marcos Jr sa iya ika-4 nga SONA nga "malinong" kag "matawhay" na ang Pilipinas kag nga "wala na sang grupong gerilya" sa pungsod, wala untat ang mga pagpamomba, pagpamatay kag pagpang-ipit sang mga pwersa sang militar kag pulis sa mga sibilyan nga komunidad kag nagapakigbato nga pumuluyo sa tabon sang kampanya nga kontra-insurhensya.

Papamomba. Kahadlok, troma kag kahangawa ang dala sang pagpamomba kag pagpang-istraping halin sa kahawaan sang AFP sa mga sibilyan nga komunidad sa Northern Samar kag Quezon.

Pila ka sulit nga naghulog sang bomba halin sa kahawaan ang 8th ID sa Barangay San Isidro, Las Navas, Northern Samar sadtong Hulyo 31, alas-2:30 sang kaagahon. Ginhambal sang militar nga gintarget sang pag-atake nga ini ang isa ka yunit sang hukbong bayan sa lugar, apang grabe nga naka-apekto ini sa sibilyan nga populasyon. Pagkatapos sini, ginpaidalom sa *hamlet* sang 8th ID ang Barangay San Isidro kag ang mga barangay nga nakapalibot diri upod ang Barangay Imelda.

Sa Quezon, biktima sang pag-istraping, pagpanganyon kag pagpamomba sang 16th IB ang Barangay Maguibuay, Tagkawayan sadtong Agosto 2. Duha ka helikopter ang gingamit sa pagpang-istraping para kuno lagson ang naka-engkwentro nga yunit sang hukbong bayan sadtong aga sa amo man nga adlaw.

Pagpatay kag tuyo nga pagpatay. Gintiro kag napatay sanday Rudolfo Dela Cruz Espe kag Rico Gonzaga Malubay, mga tigpangapin sang kapalibutan kag kinamatarung sang mga tumandok, sa Banaybanay, Davao Oriental sadtong Hulyo 27. Pareho sila nga aktibo nga nagapakigbato sa mapangwasak nga mina sa probinsya tungod sa kahalitan nga gintuga sini sa palibot kag palangabuhian sang pumuluyo. Nagserbe man sila nga mga *paralegal* sang mga abogado sang Ateneo de Davao University sang nagligad.

Sa Occidental Mindoro, gindakop kag hungod nga ginpatay sang mga soldado sang 4th IB ang sibilyan nga si Juan Sumuling sa Sityo Salidang, Barangay Naibuan, San Jose sadtong Agosto 1. Ang biktima ang ginpagwa sang mga suldado nga myembro sang hukbong bayan nga napatay sa isa ka engkwentro. Ginpakamalaot ini sang National Democratic Front-Mindoro.

Sa General Santos City, malubha nga napilasan si Warren Cahayag, tigpangapin sang tawhanon nga kinamatarung, matapos pila ka beses nga luthangon sa Purok Bliss, Barangay Calumpang sadtong Hulyo 28. Si Cahayag ang isa ka *paralegal* nga kabahin sa nagtukod sang Union of Peoples' Lawyers in Mindanao sadtong 2005.

Pagpang-ipit. Sadtong Hulyo 28, isa ka soldado sang 17th IB ang nagpamangkot bahin kay Jacqueline Ratin, lider-pesante kag kababaenhan sa Cagayan Valley, sa upisina sang barangay sang Gabut, Amulong, Cagayan. Liwat siya nga gintarget sang pagpang-ipit pagkatapos magbulig sa pagpatigayon sang *disaster relief operation* sa probinsya.

Sa Central Negros, ginsaka kag gintuktok sang mga soldado ang balay sang mga sibilyan nga residente sa Sityo Tagbak, Barangay Trinidad, Guihulngan City nga wala sang bisan ano nga ligal nga dokumento sadtong Agosto 1. Antes sini, iligal nga nagkampo ang mga soldado sa balay sang isa ka sibilyan sa Sityo Sampungan, Barangay Macagahay, Moises Padilla, Negros Occidental sadtong Hulyo 26. AB

Pagpang-abuso sa mga Pilipinong migrante, napaimbestigahan

SA DUSO SANG mga organisasyong Pilipino, nalunsar ang hamulag nga imbestigasyon sa kahimtangan sang mga migranteng Pilipino sa The Netherlands kag South Korea.

Sadtong Agosto 1, naglunsar sang imbestigasyon ang Ministry of Employment and Labor sang South Korea kaangot sa reklamo nga wala pagpasweldo sa 91 ka Pilipino nga mamumugon sa ulumhan sang Yanggu, Gangwon Province. Nagsulod ang mga migrante sa Korea paagi sa "seasonal worker program," isa ka inisyatiba sang gubyerno nga nagatugot sa mga dumuluong nga mamumugon nga magtrabaho sa pungsod sa limitado nga panahon agud pun-an ang lapnagon nga kakulang sang mga mamumugon kada panahon sang pagpananom ukon tig-alani kag pagpangisda.

Sa The Netherlands, naduso sang mga organisasyon ang imbestigasyon sa indi makatawo nga kundisyon sa pamugon kon sa diin imbolbado ang 11 ka migranteng Pilipino. Nagatrabaho sila bilang mga tiglimpyo sa isa ka sikat nga sanga sang mga *gym* para sa mga manggaranon kag mga artista nga Saints and stars Gym sa Amsterdam. Suno sa ginpasaka nga reklamo, ginapa-trabaho sila, upod sang mga migranteng mamumugon nga Indonesian, sang bilog nga semana nga lapaw sa 12 ka oras kada adlaw. Ginkuha sang superbisor ang ila nga pasaporte kag kon kaisa wala sila ginasweldohan. Nagaginutok sila nga 11 sa sa apat ka gagmay nga kwarto. Ang ila nga kahimtangan ang lapas sa Minimum Wage and Minimum Allowance Act kag Working Hours Act sang pungsod. Wala sang permit para magtrabaho ang mga migrante nga mamumugon.

Gin-imbestigaran sang Labour Inspectorate ang kaso nga nagresulta sa pag-aresto sang Public Prosecution Service sa akawntant sang kumpanya sa posible nga kaso sang pagdoktor sang mga dokumento kag rekord sang kumpanya.

Naglunsar sang kampanya ang Migrante Korea kag Bayan Europe agud ipanawagan ang hustisya para sa mga migranteng Pilipino. Magluwas diri, nanawagan man sila sang pagpanabat halin sa rehimen US-Marcos nga nagapadayon sang *labor export program*.

Mga kalamidad sa Cavite, dala sang delubyo nga rehimen US-Marcos

Ang probinsya sang Cavite ang isa sa mga naigo sang mabaskog nga bubo sang ulan tuga sang bagyong Crising kag habagat. Sadtong Hulyo 22, gindeklarar ang *state of calamity* sa bilog nga probinsya.

Indi magnubo sa siyam ka banwa kag munisipalidad sang probinsya ang nalumos sa baha. Sa Bacoor, 43 sang 47 ka barangay ang nalista nga naapektuhan. Kalabanan sang nagapuyo diri ang mga imol nga taga-syudad, mamumugon kag mangingisda. Bisan ang dako nga engklabo pareho sang Cavite Economic Zone (CEZ) ang indi luwas sa baha. Naglab-ot sa 1,345 nga pamilya ang ginbakwit tungod diri.

Yara sa 30,000 ka lokal nga mangingisda naman ang naapektuhan ang palangabuhian tungod indi makapalawod sa kabaskog sang balod.

Ginabulubanta nga yara sa ₱3.2 milyon ang kantidad sang naguba nga produkto sa agrikultura sa banwa sang Alfonso, Naic, kag Tanza. Naguba man ang ₱1.5 milyon nga bili sang humay sa banwa sang General Trias, Imus kag Naic, kag ₱407,500 nga mais sa banwa sang Alfonso kag Tanza.

Sa pihak sini tanan, nagapawala lang si Marcos sa delubyo nga ginaatubang sang pumuluyong Pilipino. Gintawag pa niya nga "new normal" kag indi na kuno ekstra-ordinaryo ang malala nga pagbaha. Sa baylo nga atubangon ang problema sa pagbaha, hugas-kamot kag pagwapo siya sa iya pamulong-pulong sa ika-apat nga State of the Nation Address. Ginhambalan niya nga "mahuya man kamo" ang mga upisyal sang gubyerno nga nagaganar halin sa palpak nga proyekto sa pagkontrol sang baha. Ginapadayaw pa niya ang 9,856 nga nakumpleto nga *flood control projects* nga ginbubuan sang masobra tunga ka trilyon ka piso halin sang 2022 nga indi mabatyagan nga epekto.

Apang ang matuod, siya mismo ang numero uno nga kabangdanan sang pagkaguba sang kapalibutan nga nagtuga sang lapnagon nga pagbaha sa pungsod. Padayon nga ginatugutan sang rehimen ang operasyon kag pagtukod sang mga proyekto nga kumbersyon nga nagaresulta sa indi masolbar nga kahalitan sa malapad nga kadutaan kag kadagatan sang probinsya.

Lakip sa mga proyekto nga ini ang 421-ektarya nga Diamond Reclamation Project kag Bacoor Reclamation and Development Project sang Frabelle Fishing Corporation; konstruksyon sang dalagko nga Serin condominium estates kag Ayala malls sang mga Ayala sa bahin sang Tagaytay; pagtukod sang River Revetment Wall sa Sityo Pasipit, Barangay Tubuan 3, sa banwa sang Silang; ang 3,500 ektarya nga Villar City Project nga sakop ang bahin sang Barangay Salawag kag Barangay Paliparan sa Dasmariñas kag ang 11.7 kilometro nga LRT-1 Cavite Extension sa apat ka barangay sang Bacoor. Kabaylo sang mga proyekto nga ini ang pagkawasak sang palangabuhian sang linibo ka pumuluyo sa Cavite kag lapnagon nga dislokasyon.

Nagapanguna nga kahimbon sang rehimen ang mga lokal nga burukrata-kapitalista kag pampulitika nga dinastiya nga nagahari subong sa tagsa ka distrito sang probinsya kag nagapanginpulos sa mga proyekto pareho sang mga pamilya Tolentino, Barzaga, Revilla-Bautista kag Advincula.

Suno kay Simeon Magdiwang, tigpamaba sang NDF-Cavite, dapat mag-ugyon ang pinakamalapad nga kubay sang pumuluyong Kabitenyo para sukton ang rehimen US-Marcos sa tanan nga krimen sini sa pumuluyong Pilipino. "Solo nga sa paghakos sa banas kag programa sang pungsodnon-demokratiko nga paghimakas nga may sosyalistang perspektiba naton maangkon ang matuod nga pag-uswag kag pagbag-o. Ang pag-usoy sa banas nga ini ang mangin puhunan sang aton linaksa nga kusog agud dalhon sa kadalag-an ang aton rebolusyonaryong paghimakas. Sa banas lang nga ini naton makit-an ang masanag nga palaabuton para sa katawhan," pahayag ni Ka Simeon. AB

GINTUGA NGA KAHALITAN SANG MGA BAGYO NGA CRISING, DANTE KAG EMONG + HANGIN NGA HABAGAT

₱14 BILYON IMPRASTRUKTURA

₱3.3 BILYON AGRIKULTURA

254* GINPAIDALUM SA STATE OF CALAMITY

*syudad kag munisipyo, kadam-an sa Region 1

SA MALIP-OT NGA PULONG

₱943.8 B

gintigana sang rehimen Marcos para sa mga proyekto sa "flood control" halin 2022, nga kasubong lang nga wala sang pulos sa liwat nga pagbaha sa nagkalain-lain nga bahin sang pungsod sini nga Hulyo.

52.9%

sang eksport sang Pilipinas sa US ang mga **produktong elektroniko** nga ginamanupaktura sa sulod sang pungsod sang mga dumuluong nga kumpaniya. Tanan nga kapuslanan sini ang nagakadto sa ila kag indi sa lokal nga ekonomiya.

547,000 bariles

gindugang sa 41-42 milyon bariles nga inadlaw nga produksyon sang mga pungsod sa OPEC+ agud ipabilin sa $70/ bariles ang presyo sang krudo nga lana.

2,000

nalista nga naghikog sa sulod sang una nga 6 ka bulan sang 2025, mayorya pamatan-on, kalabanan tuga sang pisikal kag *online bullying*.

₱1.18 bilyon

kita sang **Primewater** sang pamilya Villar sadtong 2023 sa pihak sang kawad-on sang tubig kag pigaw nga serbisyo sini.

Agosto 6, 1945

ginhulog sang US sa banwa sang **Hiroshima** sa Japan ang una nga bomba atomika, nga nagpatay sa 140,000 katawo. Ginbatyag sang pumuluyong Japanese ang ginresulta nga radiation sang bomba nga nagtuga sang kanser kag iban pa nga masakit, bisan 80 ka tuig na ang nakaligad.

300,000

nagrali sa **Sydney**, Australia sadtong Agosto 3 para ipanawagan ang kalinong kag madasigon nga pagsulod sang ayuda sa **Gaza** sa tunga sang brutal nga henosidyo sang US-Israel sa pumuluyong Palestino.

175

katawo, kon sa diin 93 ang bata, ang **napatay tungod sa gutom** sa Gaza tuga sang pagpamalibad sang Zionistang Israel nga buksan ang mga dulunan para makasulod ang ginatos ka trak sang pagkaon nga nakapila sa gwa lang sang teritoryo.

Naagnas nga kalinong

Proseso sang pagbungkag sang BIAF, gin-untat sang MILF

Sadtong Hulyo 19, ginpabakod sang Moro Islamic Liberation Front (MILF) ang resolusyon para untaton ang pag-dekomisyon ukon pagkakas sa 14,000 ka hangaway halin sa armado nga grupo sini nga Bangsamoro Islamic Armed Forces (BIAF) kag pagbuhi sa 2,450 nila ka armas. Sandig sa resolusyon, magapabilin ang desisyon tubtob indi mapatuman sang Gubyerno sang Republika sang Pilipinas (GRP) ang madamo nga probisyon nga dapat dungan sa proseso sang "normalisasyon" sang kabuhi sang mga hangaway nga Moro. Ang nasambit nga proseso ang kabahin sa Comprehensive Agreement on the Bangsamoro (CAB), ang "pinal nga kasugtanan sa kalinong" nga ginpirmahan sang duha ka bahin sadtong 2014.

Suno sa MILF, sa masobra 10 ka tuig nga pagluntad sang CAB, napaslawan ang GRP nga magtuman sa mga obligasyon sini sa kasugtanan. Suno sa isa ka pagtuon nga ginpagwa sang dumuluong nga mga institusyon nga nagatamod sa proseso, isa kag tatlo (1/3) lang sa 40 ka probisyon sang proseso nga normalisasyon ang lubos nga napatuman, kalabanan sa bahin sang MILF. Katunga (20) sa mga probisyon ang nagapabilin sa lebel sang "minimum nga pagpatuman," apat ang "katunga nga napatuman" kag lima ang wala pa nasugdan. Madamo sa mga probisyon nga minimum kag bugos nga napatuman ang nahitabo sa una nga mga tinuig lang sang kasugtanan.

Kabahin sa halos wala ginpatuman ang pagbalhin sang mga tropa kag yunit sang AFP halin sa mga teritoryo sang MILF kag integrasyon sang mga hangaway nga Moro sa pwersa sang militar kag pulis. Wala ginpatuman ang pagkay-o sang mga kampo, kon sa diin nagapuyo ang mga hangaway kag ila mga pamilya. Tubtob subong, madamo pa nga hangaway nga may kaso may kaangtanan sa armado nga kinagamo ang wala pa mahatagan sang amnestiya.

Ang mapait, 14% lang sang mga proyektong sosyo-ekonomiko ang lubos nga napatuman. Masobra 43% ang hapaw lang nga nasugdan kag 29% ang wala pa napatuman. Tungod diri, napuli sa wala ang palangabuhian sang madamo nga na-dekomisyon na nga hangaway kag nalubong sa tuman nga kapigaduhon kag gutom ang ila mga pamilya.

Sa bahin sang MILF, naglab-ot sa 26,145 kombatant sini ang na-dekomisyon kag masobra 2,000 na ang nakuha nila nga armas. Ang isip nga ini ang 65% sa kabilogan nga 40,000 armado nga pwersa sang grupo. "Wala bisan isa" sa ila ang madinalag-on nga "nagtransisyon sa produktibo nga kabuhing sibilyan" tungod ang mga rekisito para diri ang wala natuman, magluwas sa paghatag sang ₱100,000 kada hangaway, suno sa MILF. Suno sa MILF, "dapat anay nga may yara sang signipikante nga interbensyon sosyo-ekonomiko para sa mga kombatant nga natumod na nga paatrason bag-o isunod ang iban pa nga kombatant."

Indi lang sa mga hambalanon sa ekonomiya palpak ang sabat sang reaksyunaryong estado. Pila ka beses man sini nga ginpunggan ang proseso sa pagkina-ugalingon sang pagdumala sang Bangsamoro Autonomous Region in Muslim Mindanao (BARMM). Duha ka beses na sini nga wala gindayon ang eleksyon para tukuron ang parlyamento nga Bangsamoro. Sadtong Marso, makaisa ka bahin nga gin-ilisan ni Ferdinand Marcos Jr si Ahod "Murad" Ebrahim bilang pamuno nga ministro sang Bangsamoro Transition Authority, kag gintapos ang mayorya nga kontrol sang MILF diri. Gintawag ni Ebrahim ang tikang bilang "direkta nga pagpasilabot" sang pungsodnon nga gubyerno sa mga proseso sang BARMM kag ginpaandaman ang rehimen Marcos batuk sa pagpahuyang sa proseso sang pagtukod sang awtonomiya nga gintalana sang CAB.

Naglaum ang madamo nga Moro sang kalinong kag pag-uswag nga ginpasalig sang CAB. Pero lapaw sa 10 ka tuig halin sang ginpirmahan ini, nagapabilin sila nga lubong sa kapigaduhon. Naga-ikog ang tantos sang lokal nga pag-uswag kag nagapabilin nga isa sa pinakapigado nga rehiyon ang BARMM. Halos doble sang pungsodnon nga abereyds ang tantos sang disempleyo diri, kag 89% sang mga mamumugon diri ang yara sa impormal nga sektor. Ang pinakamataas nga minimum nga sweldo sa rehiyon ang ₱411 para sa mga mamumugon nga indi agrikultural kag ₱386 para sa mga mamumugon sa agrikultura, kabahin sa mga mamumugon sa komersyal nga plantasyon. Ang mga kantidad nga ini ang 34% kag 32% lamang sa minimum nga makabuhi nga sweldo nga ₱1,200.

PENCAS kag SFLMA: Pagbaligya sang rehimen US-Marcos sa dunang manggad sang Pilipinas

Ang Pilipinas ang isa sa 17 ka pungsod sa kalibutan nga may malapad kag pinasahi nga kapalibutan kag sari-sari nga nagakabuhi diri. May yara ini sang 52,177 ka sahi sang tanom kag kasapatan, halos katunga ang sa pungsod lamang makita. Sa pihak nga bahin, ang Pilipinas man ang may pinakamadasig nga pagkaguba sang kapalibutan kag pagkadula sang yara sa peligro na nga mga sahi sang sapat kag tanom tungod sa patarasak nga pagpangguba sang mga dumuluong kag lokal nga mga korporasyon.

Sa idalom sang rehimen US-Marcos, ang pagpanghalit sa kapalibutan kag dunang manggad sang pungsod ang nangin mas sistematiko, malaparan kag madasig tungod sa pagpatuman sang Philippine Ecosystem and Natural Capital Accounting System (PENCAS) Act kag Sustainable Forest Land Management Agreement (SFLMA).

Pagpresyo sa kapalibutan

Sadtong Mayo 22, 2024 ginpasar nga laye sang rehimen ang PENCAS, nga may katuyuan nga takson kag butangan sang presyo ang kapalibutan sang pungsod. Suno sa laye, magadihon ang Philippine Statistics Authority sang kumprehensibo nga sistema sang impormasyon para takson ang kantidad sang mga nagakabuhi kag imbak sang dunang manggad sang pungsod pareho sang duta, kagulangan, tubig, kag hangin. Pagagamiton kuno nga basehan ang United Nations System of Environmental-Economic Accounting (SEEA).

Sa esensya, ang dunang manggad nga wala dapat ginapanag-iyahan ukon ginatakus ang bili ang ginbutangan sang "price tag" para mabaligya sa mga kumpanya.

Sugod pa sang temprano nga bahin sang 1990 ginaduso sang United Nations kag World bank ang Pilipinas nga maghimo sang proyekto sang paglista sang dunang manggad kag relasyon sini sa lokal nga ekonomiya. Ini ang nangin pundasyon para madihon ang PENCAS. Ginalibod ang laye para kuno mapadali ang proteksyon sa kapalibutan. Makabulig man kuno ang mga kasubong sini nga datos sa paghimo sang mga plano nga nakabase sa syensya sa pagdumala sa kapalibutan kag sa ekonomiya sang pungsod.

Apang suno sa panalawsaw sa iban nga pungsod nga nagpatuman sang SEEA, ang pagbutang sang presyo sa wala sang katumbas nga balor ang labi lang magpanubo sa balor sang kapalibutan kag nagatuga sang indi epektibo kag indi makatarungan nga mga tikang sang gubyerno. Mahimo man abusaran ang datus agud hatagan rason ang pagguba sa kapalibutan bilangmas mapuslanon para sa ekonomiya.

Pagbaligya sang kagulangan

Lantaran nga ginalibod naman sang rehimen US-Marcos para sa pagkawat kag pag-agaw sang duta, ang 1.2 milyon ektarya nga kagulangan sa bahin sang Davao, Soccsksargen kag Caraga sa idalom sang programa sang SFLMA. Ang programa ang ginlunsar sadtong Hunyo 26 kag ginadumalahan sang Forest Management Bureau sang DENR. Katuyuan sini nga isahon ang walo ka klase sang permit sa paggamit sa kagulangan sa isa ka 25-tuig nga programa sang pagpa-arkila sang duta nga gwa sa mga erya nga nakapaidalom sa National Integrated Protected Areas System.

Mahimo mag-aplay ang indibidwal, grupo ukon kumpanya para dumalahan kag pauswagon ang mga erya sang kagulangan, pareho sang pagtukod sang plantasyon, *agroforestry*, pastuhan, ekoturismo, konserbasyon, kag "espesyal" nga gamit pareho sang pantalan para sa paghimo sang barko, tistisan sang kahoy, karsada; alagyan sang eroplano, dike, kag proyekto nga *renewable energy*. Sa idalom sang programa, ang indibidwal nga magapangapital ang mahimo magdumala sang 50 ektarya, ang mga organisasyon sang 1,000 ektarya, kag ang mga kumpanya sang tubtob 40,000 ektarya nga kagulangan.

Mahimo man magtanom sang puno ang mga dumuluong nga kumpanya agud "makanselar" kuno ang pagguba nila sa kapalibutan sa iban nga lugar. Ginabulubanta nga makakolekta ang DENR sang kita halin sa *user's fee* nga magalab-ot sa ₱85,000 kada ektarya kada tuig ukon 3% nga neto nga kita, kadungan pa ang mga bayad sa aplikasyon kag iban pa nga balayran.

Ginapakita sang mga tikang nga ini nga samtang nagapostura nga maki-kapalibutan ang rehimen US-Marcos, kabilugan sini nga ginasungka ang natural nga manggad sang pungsod sa mga lokal kag dumuluong nga dalagko nga burgesya kumprador nga magaresulta sa kahalitan sa minilyon ka mga tumandok, mangunguma kag pumuluyo. AB

